

Załącznik nr 3 do Uchwały Nr 254/5141/16

Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie

z dnia 29 grudnia 2016 r.

Inteligentna specjalizacja wiodąca

Motoryzacja

PLAN DZIAŁANIA

NA LATA 2014-2020

Spis treści

Streszczenie	3
Wprowadzenie	5
Definicja inteligentnej specjalizacji wiodącej motoryzacja dla województwa podkarpackiego	11
Proces przedsiębiorczego i naukowego odkrywania	13
Miejsce inteligentnej specjalizacji wiodącej jakoś życia w modelu <i>Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)</i>	21
Cel i kontekst Planu Działania dla inteligentnej specjalizacji wiodącej – motoryzacja	23
Mapa interesariuszy Planu Działania	24
Cel strategiczny i cele szczegółowe	25
Implementacja Planu Działania dla inteligentnej specjalizacji wiodącej – jakość życia.....	26
Projekty pilotażowe.....	29
Monitoring <i>Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)</i>	31
Potencjalne źródła finansowania <i>Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)</i>	34
Podsumowanie	37

Streszczenie

Plan działania jest rozwiązaniem o charakterze operacyjnym, uszczegółowieniem zapisów Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3). Plan działania ukierunkowany jest na **wsparcie badań naukowych i innowacji** – cel tematyczny 1. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), **wsparcie mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (MMŚP)** – cel tematyczny 3. oraz **promocję gospodarki niskoemisyjnej** – cel tematyczny 4. Przygotowanie Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), a także Planów działania dla wyłonionych inteligentnych specjalizacji jest warunkiem *ex ante*.

Tabela 1. Trzy podstawowe, kompatybilne strumienie wsparcia Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Cel tematyczny 1	Cel tematyczny 3	Cel tematyczny 4
Zwiększenie nakładów na badania naukowe, rozwój technologiczny i innowacje	Podnoszenie konkurencyjności mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (MMŚP)	Rozwój niskoemisyjnych technologii w motoryzacji

Wizja rozwoju regionu, jak i misja Regionalnej Strategii Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), mimo iż stanowią ogólne sformułowania, mają bardzo istotne znaczenie dla pozyskania i utrzymania aktywnego zaangażowania interesariuszy w przebieg procesu realizacji Strategii, tym bardziej że cały proces strategiczny ma długotrwały charakter. Aby odegrały swoją pozytywną rolę, wizja i misja muszą być jasno sprecyzowane, ale co ważniejsze – zaakceptowane przez wszystkich (przede wszystkim wiodących) interesariuszy Strategii.

W poniższej tabeli przedstawiono wizję i misję RIS3, a także cel strategiczny inteligentnej specjalizacji wiodącej **motoryzacja**.

Tabela 2. Wizja, misja i cel strategiczny Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)

Wizja Regionu	Ekologicznie i społecznie zrównoważona, innowacyjna i konkurencyjna gospodarka – lider w kreowaniu ekoinnowacji. Region najwyższej jakości życia
Misja Strategii	Wspieranie rozwoju innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki województwa nakierowanej na dobro społeczne i ochronę ekosystemu jako bazy funkcjonowania społeczeństwa i gospodarki. Wspieranie inteligentnych specjalizacji, inteligentnych obszarów aktywności, priorytetowych działań i technologii.
Cel strategiczny inteligentnej specjalizacji wiodącej motoryzacja	Rozwój województwa podkarpackiego jako wiodący region rozwoju innowacyjnych technologii motoryzacyjnych oraz producent najwyższej jakości komponentów i pojazdów w Polsce.

Plany działania dla każdej inteligentnej specjalizacji obejmują uzasadnienie ich wyboru, drogę dojścia w przedsiębiorczym i naukowym procesie odkrywania, linię czasu dotychczasowo podjętych działań na rzecz inteligentnej specjalizacji, harmonogramy działań (wykresy Gantta) dla inteligentnych specjalizacji, cel i kontekst Planu działania, mapę interesariuszy, wyłoniony cel strategiczny oraz cele operacyjne wraz z uzasadnieniem ich wyboru, model implementacji Planu działania z wyszczególnieniem oczekiwanych rezultatów, priorytetowych działań, podmiotów odpowiedzialnych za realizację oraz ram czasowych. Przedstawiono również projekty pilotażowe dotyczące każdej inteligentnej specjalizacji jako rozwiązanie wstępne w tym zakresie. Szczegółowo opisano zasady monitoringu RIS3 oraz inteligentnych specjalizacji, a także potencjalne źródła finansowania, zwracając szczególną uwagę na propozycję podziału alokacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

Wprowadzenie

Wybór **motoryzacji** jako trzeciej inteligentnej specjalizacji wiodącej województwa podkarpackiego (po lotnictwie i kosmonautyce oraz jakości życia) obecnie nie budzi większych wątpliwości. Liczebność podmiotów gospodarczych przynależących do tego sektora w województwie podkarpackim jest stosunkowo niska, niemniej jednak wpływ motoryzacji na rozwój gospodarczy regionu jest niebagatelny. Podmioty z sektora motoryzacji mają istotny udział w kształtowaniu produkcji sprzedanej przemysłu, w eksporcie czy też w zatrudnieniu. Ponadto cechuje je wysoki poziom innowacyjności produkcji zarówno na tle regionu, jak i kraju. Należy podkreślić, że poza nielicznymi wyjątkami (produkcja autobusów czy też pojazdów elektrycznych) produkcja w regionie nakierowana jest głównie na wytwarzanie podzespołów i komponentów dla światowych koncernów motoryzacyjnych. W tym zakresie podkarpackie przedsiębiorstwa osiągają znaczne sukcesy, konkurując na globalnych rynkach zarówno pod względem cen, jak i jakości wyrobów.

W projekcie przewodnim nakierowanym na zrealizowanie założeń Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020 pt. „Zintegrowana polityka przemysłowa w erze globalizacji. Konkurencyjność i zrównoważony rozwój na pierwszym planie” Komisja Europejska jasno podkreśla, że obecnie, bardziej niż w przeszłości, Europa potrzebuje przemysłu, zaś przemysł potrzebuje Europy. Uwypukla również, iż jednolity rynek z 500 milionami konsumentów, 220 milionami pracowników i 20 milionami przedsiębiorstw jest głównym instrumentem służącym do urzeczywistnienia konkurencyjnej Europy. W tym szczególne znaczenie mają przedsiębiorstwa z sektora MMŚP zapewniające ok. 2/3 zatrudnienia w przemyśle.

Należy podkreślić, że w Polsce Południowo-Wschodniej, w tym szczególnie w województwie podkarpackim, znajduje się szereg dużych zakładów motoryzacyjnych, zaś historia tego przemysłu w regionie sięga ponad 100 lat (np. w przypadku Autosanu).

Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie powiązane ze sobą priorytety, które muszą zostać uwzględnione przez kreatorów dokumentów strategicznych o randze krajowej, jak i regionalnej. Te priorytety to:

- rozwój inteligentny, a więc rozwój gospodarki bazującej na wiedzy i innowacjach;
- rozwój zrównoważony, czyli wspieranie gospodarki znacznie efektywniej korzystającej z coraz to bardziej ograniczonych zasobów, gospodarki przyjaznej dla środowiska, ale zarazem bardziej konkurencyjnej na globalnym rynku;

- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu oznaczający wspieranie modeli gospodarczych o wysokim poziomie zatrudnienia przy równoczesnym zapewnieniu spójności społecznej i terytorialnej.

Jak stwierdził były przewodniczący Komisji Europejskiej José Manuel Barroso, absolutnie wiodące cele stojące przed Unią Europejską, także przed poszczególnymi regionami, to stworzenie znacznie większej ilości miejsc pracy (włączenie społeczne) oraz podniesienie standardów życia (jakość życia), czego sprzymierzeńcem mogą być szczególnie te gałęzie przemysłu w danym regionie, które są istotne z punktu widzenia rozwoju całego przemysłu (**motoryzacja**). Zaś zgodnie z polityką Komisji Europejskiej dotyczącą perspektywy 2014-2020 drogowskazem dla realizacji tych celów mają być m.in. strategie RIS3.

Strategie badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), w tym także, zgodnie z wymaganiami Unii Europejskiej, Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), jak i komplementarny do niej dokument strategiczny Kierunki Rozwoju Regionalnej Polityki Badawczej Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 spełniają – tak na etapie kreowania, jak i implementacji – zgodnie z zaleceniami Przewodnika Strategii Badań i Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) pięć istotnych kryteriów:

1. Pozwalają koncentrować wsparcie na kluczowych regionalnych priorytetach, potrzebach i wyzwaniach.
2. Umożliwiają wykorzystanie mocnych stron i przewag konkurencyjnych regionu, a także jego potencjału na drodze do osiągnięcia doskonałości.
3. Sprzyjają innowacjom technologicznym, skutecznie stymulują inwestycje ze strony sektora prywatnego.
4. Prowadzą do aktywnego, pełnego zaangażowania wszystkich interesariuszy, inspirują do innowacyjności, kreatywności, eksperymentowania.
5. Są oparte na obiektywnych dowodach i danych, a także zawierają logicznie skonstruowane systemy oceny i monitorowania.

W przeciwieństwie do regionalnych strategii innowacji kreowanych dla perspektywy 2007-2013, w przypadku których Komisja Europejska nie narzucała żadnych zasad dotyczących ich przygotowywania (jakość strategii uzależniona była tylko od wizji i inwencji jej twórców), kreowanie regionalnych strategii innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (strategii RIS3) charakteryzuje się dość ściśle narzucanymi regułami postępowania. Rezultat jest oceniany zarówno przez ekspertów Komisji Europejskiej, jak i wiele niezależnych instytucji.

Z tego powodu w Przewodniku Strategii Badań i Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) sprecyzowano zalecenia dla kreatorów strategii. Niektóre z nich są bardzo istotne i były w pełni uwzględnione przez twórców Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3). W ten sposób

rzutują one zarazem na charakterystyczne Plany działania kreowane na rzecz każdej inteligentnej specjalizacji regionu. Za najbardziej istotne uznano następujące zalecenia:

- należy wybrać jedną, maksymalnie kilka inteligentnych specjalizacji regionu. Tego rodzaju specjalizacja pozwala uzyskać korzyści wynikające z efektu skali, bowiem zawsze ilościowo ograniczone i niewystarczające zasoby finansowe są kumulowane w kilku wybranych priorytetach dających regionowi szansę bycia liderem lub przynajmniej skutecznego konkurowania na globalnym rynku, co oznacza zarazem możliwość zwiększenia dobrobytu i jakości życia mieszkańców;
- większą szansę odniesienia sukcesu mają inteligentne specjalizacje (i związane z nimi innowacje) wynikające z atutów gospodarki regionu. Naśladowanie innych regionów, próby wzorowania się na najlepszych, wykreowania „cudu gospodarczego” w oparciu o modne dzisiaj sektory nie tylko zmniejszyłoby szansę regionu na sukces, ale dodatkowo utrwaliłoby aktualny podział na liderów i naśladowców;
- regionalny system innowacji nie może być odizolowany od otoczenia, chociaż uwzględnia, często jako priorytet, zasoby endogeniczne; należy wziąć pod uwagę perspektywę międzynarodową i ponadregionalną;
- należy uwzględnić konieczność istnienia silnych związków pomiędzy tkanką przemysłową regionu a jego potencjałem naukowo-badawczym;
- powyższego punktu nie można zrealizować bez bardzo poważnej analizy atutów regionu;
- niezbędne jest odejście od popularnego syndromu wybierania i nagradzania ciągle tych samych zwycięzców;
- jednym z największych błędów byłoby ślepe naśladowanie liderów, najlepiej funkcjonujących unijnych lub krajowych regionów, natomiast najlepsze rezultaty powinno dać uwzględnianie lokalnego potencjału i kontekstu;
- **branżowe i sektorowe myślenie w większości przypadków należy uznać za błędne, poprawne postępowanie powinno polegać na zauważeniu związków o charakterze funkcjonalnym i horyzontalnym oraz wyznaczeniu większych obszarów wykazujących istotne związki i zależności;**
- niezmiernie istotny w kreowaniu inteligentnych specjalizacji jest proces przedsiębiorczego odkrywania uwzględniający wszystkich interesariuszy, szczególnie ze świata przedsiębiorczości. Polega on na udowodnionym zademonstrowaniu, z czym dany region radzi sobie najlepiej w dziedzinie badań, rozwoju i innowacji;
- w przypadku regionów słabszych, gdy wiedza po stronie przedsiębiorców jest niewystarczająca, pierwszoplanową rolę, a zarazem wiedzę na temat wyboru inteligentnych specjalizacji regionu należy odnajdywać na wyższych uczelniach lub w publicznych instytucjach badawczych;
- pojęcie interesariuszy należy rozumieć bardzo szeroko, są to przedsiębiorcy, wyższe uczelnie, publiczne instytuty badawcze, niezależni innowatorzy. Założenie to jest bardzo istotne, bowiem regionalne strategie innowacji na rzecz inteligentnej

specjalizacji (RIS3) nie mogą służyć tylko wybrańcom. Jednak, z drugiej strony, należy absolutnie odejść od traktowania funduszy unijnych jako metody na unikanie bankructwa przez najslabszych uczestników gospodarki. Tak wielokrotnie było w poprzedniej perspektywie finansowej i właśnie z tego powodu wiele regionów nie osiągnęło sukcesu. Między innymi z tego powodu Polska, pomimo finansowania innowacyjności i rozwoju ze środków unijnych, ciągle znajduje się na ostatnim miejscu pod względem wskaźników innowacyjności;

- **biorąc pod uwagę powyższe zalecenia, uwagi i spostrzeżenia, należy podkreślić, że sama regionalna strategia innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) musi być w swojej treści innowacyjna.**

Strategie inteligentnej specjalizacji wymagają nie tylko zmiany myślenia, ale także swego rodzaju zmiany strukturalnej. Spośród możliwych kierunków myślenia i budowania strategii w Przewodniku Badań i Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) wymienia się kilka:

- transformacja – rozumiana w tym przypadku jako inteligentne przejście od obecnego do nowego sektora, bazujące na zdiagnozowanych możliwościach współpracy pomiędzy instytucjami i procesami, czyli możliwościach w zakresie badań, rozwoju i innowacji. W ten sposób realne jest wykreowanie nowej działalności mogącej stać się inteligentną specjalizacją regionu, trudnej do skopiowania przez inne, nawet przodujące regiony, a więc dającej perspektywę sukcesu gospodarczego i społecznego;
- modernizacja – rozumiana jest jako unowocześnienie istniejących sektorów, jednak wraz z rozwojem nowych, wyraźnie zdefiniowanych zastosowań wynikających z możliwości wykorzystania kluczowych technologii wspomagających być może tradycyjnego sektora;
- dywersyfikacja – interpretowana jako odkrycie możliwych efektów synergistycznych powstających na styku aktualnie istniejącej i rodzącej się nowej działalności;
- powstanie nowej dziedziny – innowacje w zakresie badań i rozwoju w jednej dziedzinie mogą w przyszłości sprawić, że różnego rodzaju działania, które do tej pory były mało atrakcyjne i generowały niewielkie zyski, mogą w przyszłości stać się niezwykle atrakcyjne, także z tego powodu, że inne regiony nie dysponują potencjałem do ich rozwoju. Przykładem mogą być niektóre kategorie zastosowań związane z rozwojem przemysłu kosmicznego.

Tak więc w koncepcji inteligentnej specjalizacji nie chodzi o to, aby stworzyć sektorową lub technologiczną monokulturę, wszystko ujednolicać, wprost przeciwnie, autorzy Przewodnika Badań i Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) podkreślają, że atutem regionu powinna być większa różnorodność. Regiony mogą więc mieć wiele linii wybranej inteligentnej specjalizacji wykazujących pewną spójność celów i priorytetów. Przykładem są

istotne związki pomiędzy inteligentnymi specjalizacjami zdefiniowanymi dla województwa podkarpackiego.

Ponieważ w ramach Polityki Spójności zastrzeżono, że przygotowanie strategii inteligentnej specjalizacji jest uwarunkowaniem wstępnym (*ex ante*), to w efekcie oznacza, że każdy region musi posiadać tego typu strategię, aby otrzymywać wsparcie ze strony Funduszu Spójności na zaplanowane działania w dziedzinie innowacji. Stąd też, zgodnie z aktualnymi decyzjami, regionalna strategia innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji dotyczy trzech celów tematycznych Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego:

- cel tematyczny 1 – zwiększenie nakładów na badania naukowe, rozwój technologiczny i innowacje,
- cel tematyczny 3 – podnoszenie konkurencyjności MMŚP,
- cel tematyczny 4 – promocja gospodarki niskoemisyjnej.

Biorąc pod uwagę powyższe niezmiernie istotne uwarunkowania *ex ante*, zaproponowano rozszerzenie inteligentnych specjalizacji wiodących o kolejną, tj. motoryzację, odgrywającą istotną rolę w zakresie istniejących zasobów i możliwości regionu. Przy wyborze tej, jak i innych inteligentnych specjalizacji niezmiernie istotny był sam proces przedsiębiorczego i naukowego odkrywania, w którym uwzględniono stanowisko i wiedzę wszystkich interesariuszy, w tym szczególnie przedsiębiorców, ponieważ to oni ostatecznie zdecydują o skuteczności wdrażania zapisów RIS3.

Regionalną strategię badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej, zdefiniowano jako program transformacji gospodarczej uwzględniający kilka podstawowych zasad:

- Koncentracja środków finansowych, która przekłada się na efektywne zarządzanie budżetem regionu związanym z innowacjami i badaniami – ograniczona liczba priorytetów oznacza zrozumienie konsekwencji trudnych wyborów i wyznaczenie masy krytycznej;
- Mobilizacja talentów poprzez dostosowanie regionalnego potencjału B+R+I (badań, rozwoju i innowacji) do potrzeb biznesu poprzez zrealizowanie procesu przedsiębiorczego i naukowego odkrywania – wyznaczenie drogi osiągnięcia przewagi konkurencyjnej;
- Wspieranie rozwoju klastrów światowej klasy, budowanie różnorodnych platform ułatwiających kontakty pomiędzy sektorami wewnątrz regionu, a także poza nim, z myślą o tzw. wyspecjalizowanej dywersyfikacji technologicznej – jest to nowy, skuteczny model komunikacji i rozwoju klastrów. Innowacyjne i bardziej skuteczne formy komunikacji pomiędzy klastrami a innymi organizacjami są niezbędne w sytuacji, gdy zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej, kreując regionalne

strategii innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), odchodzimy od klasycznie rozumianego podejścia branżowego lub sektorowego. W ten sposób ułatwiamy funkcjonowanie szeroko pojętych inteligentnych specjalizacji, ale także wzmacniamy możliwości wykorzystania kluczowych technologii wspomagających w różnych branżach i sektorach, a nie tylko w kilku wybranych;

- Stworzenie eksperymentalnej platformy nakierowanej na zaangażowanie nieoczekiwanych interesariuszy, którzy mogą wyłonić się w każdej chwili, w celu stworzenia nowego modelu kolektywnego przywództwa, w dobrze rozumianym partnerstwie publiczno-privatnym.

Zasady i metody wyboru inteligentnych specjalizacji zostały więc dość jasno sprecyzowane, co w perspektywie oznacza możliwość prostego porównywania rozwiązań funkcjonujących w różnych regionach.

Definicja inteligentnej specjalizacji wiodącej Motoryzacja dla województwa podkarpackiego

Precyzyjna definicja sektora motoryzacji – czy to od strony komercyjnej, czy to naukowej – napotyka istotne trudności związane z koniecznością delimitacji tego sektora.

Podjęcie oparte na klasyfikacji PKD budzi spore kontrowersje w środowisku, gdyż z jednej strony w wąskim ujęciu (dział 29 PKD, tj. produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep) wyklucza liczną grupę dostawców części i podzespołów. Z kolei rozszerzanie listy działów może skutkować obejmowaniem podmiotów, które nie są powiązane z sektorem motoryzacji.

W związku z powyższym w trakcie przeprowadzonego panelu ekspertów z udziałem różnej grupy interesariuszy poddano pod dyskusję zakres podmiotowy sektora, tak, aby z jednej strony nie odbiegał znacząco od ogólnie przyjętych definicji, a z drugiej strony uwzględniał specyfikę sektora w województwie podkarpackim (koncentracja przede wszystkim na produkcji komponentów i podzespołów). W efekcie proponuje się przyjęcie następujących definicji inteligentnej specjalizacji wiodącej motoryzacja w ujęciu syntetycznym:

Definicja wstępna: Inteligentna specjalizacja wiodąca motoryzacja dla województwa podkarpackiego to całokształt obszarów aktywności i rozwiązań związanych z produkcją pojazdów silnikowych. Sektor motoryzacji jest tworzony przez przedsiębiorstwa i inne organizacje produkcyjne oraz naukowe, które funkcjonują w obrębie tradycyjnie rozumianych łańcuchów dostaw w sektorze (OEM, Tier 1).

OEM, czyli Original Equipment Manufacturer (dosłownie producent oryginalnego wyposażenia), jest definiowany jako producent dostarczający kompletny, końcowy produkt. Typowo jest to firma produkująca gotowe pojazdy. Tier 1 jest dostawcą podzespołów montowanych bezpośrednio i bez dalszych modyfikacji przez firmę typu OEM.

Na potrzeby RIS3 przyjmuje się następującą definicję inteligentnej specjalizacji wiodącej - motoryzacja. Jest to szeroko rozumiana działalność w zakresie produkcji pojazdów samochodowych, przyczep i naczep oraz taboru szynowego, a także wytwarzania produktów, które finalnie są wykorzystywane w produkcji sektora motoryzacyjnego.

Obszary objęte wsparciem:

- Produkcja samochodów, autobusów, mikrobusów, motocykli, ciągników, naczep, przyczep.
- Produkcja taboru szynowego, naziemnego i podziemnego, a także kolei nadziemnej.
- Wytwarzanie produktów, które finalnie są wykorzystywane w produkcji sektora motoryzacyjnego, w tym silników.
- Działalność badawczo-rozwojowa bezpośrednio związana z szeroko rozumianym sektorem motoryzacji, ukierunkowana na wdrażanie wyników badań w produkcji

i w społeczeństwie.

Warto nadmienić, że współczesna motoryzacja cechuje się coraz większym stopniem wykorzystania technologii informatycznych i komunikacyjnych. Stąd przewiduje się coraz ściślejszą współpracę podmiotów tworzących specjalizację wiodącą **motoryzacja** ze specjalizacją wspomagającą **informacja i telekomunikacja**.

Proces przedsiębiorczego i naukowego odkrywania

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) kreowana była przez długi okres, zgodnie z założeniami (a nawet wymaganiami) Komisji Europejskiej – w procesie przedsiębiorczego i naukowego odkrywania. Bardziej szczegółowo proces przedsiębiorczego i naukowego odkrywania opisano w dokumencie Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), a także w wydanej równoległe monografii naukowej „Mądre specjalizacje (smart specialisations) oraz kluczowe technologie wspierające (key enabling technologies) w rozwoju regionu – od wyboru do realizacji, od teorii do praktyki w województwie podkarpackim”.

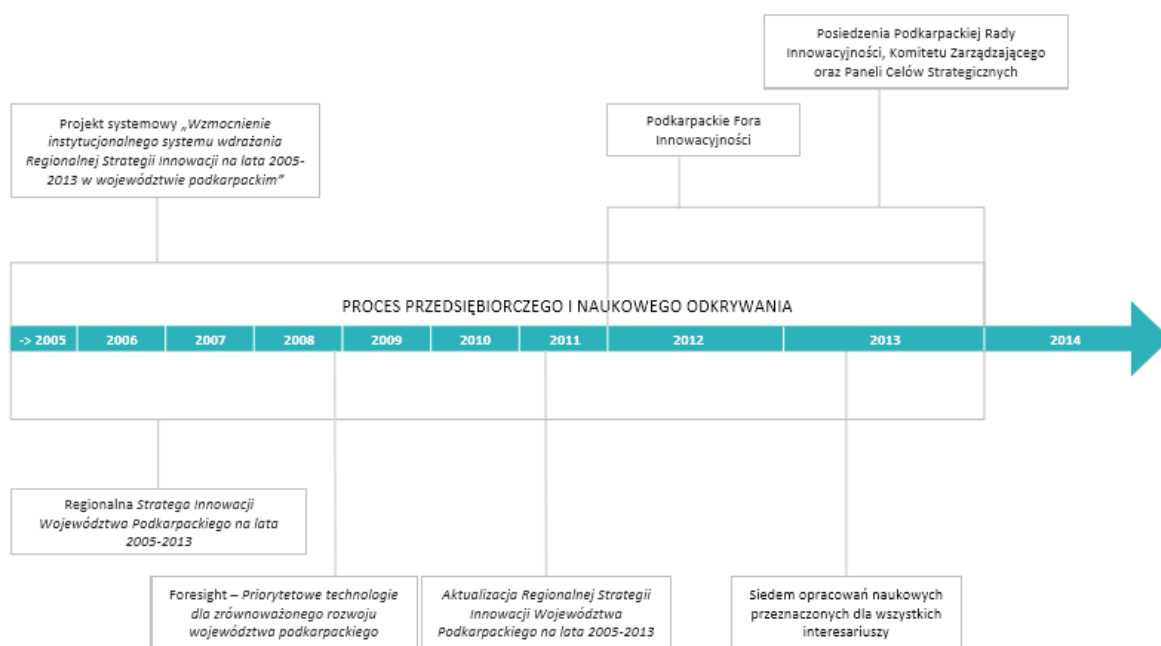
Proces przedsiębiorczego i naukowego odkrywania odpowiadający zaleceniom Komisji Europejskiej w tym zakresie miał charakter ciągły, obejmując logicznie uzasadnione następstwo poszukiwania i wyboru inteligentnych specjalizacji województwa podkarpackiego. Będzie kontynuowany.

W procesie przedsiębiorczego i naukowego odkrywania szczególne znaczenie miały wymienione poniżej działania.

Posiedzenia **Podkarpackiej Rady Innowacyjności** bezpośrednio lub pośrednio związane z drogą dojścia do wyłonienia inteligentnych specjalizacji regionu:

- 09.11.2012 – szeroka dyskusja dotycząca problematyki *smart specialisation*. Dokonano podziału zadań i kompetencji pomiędzy interesariuszy, wskazano na priorytetowe kierunki badań w ujęciu współpracy nauki z przedsiębiorstwami. Spotkanie miało charakter dyskusji, konsultacji i warsztatów.
- 18.03.2013 – przedstawienie rezultatów Narodowego Programu Foresight – wdrożenie wyników w kontekście wykorzystania jego rezultatów w kreowaniu inteligentnych specjalizacji.
- 21.06.2013 – model Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) kreowanej zgodnie z koncepcją inteligentnej specjalizacji i zasadami przedstawionymi w przewodniku dla kreatorów – prezentacje i dyskusje.
- 12.12.2013 – dyskusja dotycząca Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 w kontekście RIS3.
- 16.12.2013 – powtórzona dyskusja dotycząca Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 w kontekście RIS3, oba te spotkania potraktowano jako etapy burzy mózgow dotyczącej RIS3 i Regionalnego Programu Operacyjnego, ale także jako etapy przedsiębiorczego i naukowego odkrywania.

Rysunek 1. Linia czasu dotychczasowo podjętych działań dla inteligentnych specjalizacji regionu

Źródło: Plany działań dla inteligentnych specjalizacji lotnictwo i kosmonautyka, jakość życia, informacja i telekomunikacja

W wyniku wyżej opisanych działań zostały opracowane zapisy Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) oraz towarzyszące Plany działań dla dotychczas wyłonionych specjalizacji, tj.:

- Specjalizacji wiodącej **lotnictwo i kosmonautyka**,
- Specjalizacji wiodącej **jakość życia**,
- Specjalizacji wspomagającej **informacja i telekomunikacja**.

Wyłonienie nowej specjalizacji wiodącej motoryzacja poprzedzało szereg działań nawiązujących do procesu przedsiębiorczego odkrywania. Można do nich zaliczyć m.in. takie jak:

- W ramach audytu związanego z wyłonieniem inteligentnej specjalizacji wiodącej lotnictwo i kosmonautyka, przeprowadzonego przez wysłannika Komisji Europejskiej w 2010 r., motoryzacja została wskazana jako perspektywiczny sektor, który po spełnieniu pewnych wymogów obligatoryjnych mógłby w przyszłości stać się inteligentną specjalizacją regionu. Wśród wymogów, jakie zostały wówczas wskazane, należy zaliczyć: podniesienie poziomu współpracy w regionie oraz utworzenie silnej organizacji (klastra) zrzeszającego lokalne podmioty (na wzór Doliny Lotniczej).
- Obserwacja oddolnych inicjatyw podmiotów sektora motoryzacji (przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu, jednostki naukowe) mające na celu lepszą integrację sektora i nawiązywanie współpracy.
- Analiza ilościowa zjawisk gospodarczych zachodzących w sektorze motoryzacji. Warto tutaj wspomnieć m.in. o analizie pn. „Wiodące branże województwa podkarpackiego – inteligentne specjalizacje regionalne” opracowanej w 2014 r. przez Regionalne

Obserwatorium Terytorialne we współpracy z Podkarpackim Ośrodkiem Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie. W raporcie oprócz analizy dotychczas wyłonionych inteligentnych specjalizacji przeznaczono osobny rozdział na analizę sektora motoryzacji w województwie podkarpackim. Już wówczas przytoczone wnioski wskazywały na istotną rolę sektora motoryzacji w rozwoju gospodarczym regionu, wskazując m.in. na:

- o bardzo dobrą kondycję ekonomiczną sektora motoryzacyjnego w województwie podkarpackim,
- o duży potencjał do dalszego wzrostu sprzedaży (w tym eksportowej),
- o duży potencjał do dalszego wzrostu zatrudnienia.

Potwierdzeniem tych stwierdzeń były wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe:

- o wysoka w latach 2012-2013 dynamika sprzedaży produktów branży motoryzacyjnej, w tym sprzedaży eksportowej,
  - o wyższy niż ogółem dla Podkarpacia i Polski i rosnący w latach 2010-2012 udział przychodów ze sprzedaży na eksport w ogólnych przychodach ze sprzedaży (w 2012 r. branża motoryzacyjna w województwie 58%, Podkarpacie i Polska – ok. 20%),
  - o dodatnia dynamika przeciętnego zatrudnienia w latach 2011-2013 (ogółem w województwie – odnotowano spadek zatrudnienia),
  - o wyższa niż ogółem dla Podkarpacia i Polski efektywność gospodarowania (wskaźnik rentowności obrotu ze sprzedaży w 2012 r.: branża motoryzacyjna – 5,6%, Podkarpacie – 3,8%, Polska – 4,3%),
  - o wyższa niż ogółem dla Podkarpacia i Polski efektywność zarządzania aktywami przedsiębiorstw (wskaźnik rentowności aktywów w 2012 r.: branża motoryzacyjna – 8,7%, Podkarpacie – 4,2%, Polska – 4,4%),
  - o wyższy i stale rosnący w latach 2010-2012 wskaźnik rentowności kapitału własnego (w 2012 r. sektor motoryzacyjny – 15,7%, województwo – 6,9%, Polska – 8,7%),
  - o zadowalające poziomy wskaźników płynności finansowej w latach 2010-2012, brak trudności w regulowaniu zobowiązań firm,
  - o najwyższy wśród branż przemysłowych udział przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów branży motoryzacyjnej w przemyśle ogółem (udział produkcji pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli oraz pozostałego sprzętu transportowego osiągnął w 2012 r. – 8,3%).
- Inicjatywa integracji sektora motoryzacyjnego zaproponowana przez prezesa Pilkington Automotive Poland, która spotkała się z pozytywnym odzewem dużych podmiotów produkcyjnych. W lipcu 2014 r. doszło do podpisania porozumienia wyrażającego wolę współpracy. Sygnatariuszami listu intencyjnego byli przedstawiciele:

- Pilkington Automotive Poland należący do japońskiego koncernu NSG Group – produkującego szyby samochodowe największych marek światowych,
  - Kirchhoff Automotive Poland Sp. z o.o. Mielec – imponujący pod względem nowoczesnych technologii produkcyjnych wytwórca metalowych komponentów dla przemysłu motoryzacyjnego,
  - UNIWHEELS Production Poland Sp. z o.o. – producent szerokiego spektrum felg aluminiowych,
  - Federal-Mogul – producent tłoków (aktualnie 5% rynku produkcji światowej),
  - Lear Corporation Poland, którego mielecki oddział produkuje wiązki przewodów elektrycznych dla motoryzacji,
  - T.C. Dębica S.A. (The Goodyear Tyre & Rubber Company) jest największym producentem opon do samochodów osobowych i dostawczych.
- W efekcie nawiązanej współpracy pomiędzy kluczowymi podmiotami sektora został utworzony klaster Wschodni Sojusz Motoryzacyjny w 2015 r. (11 lutego odbyło się spotkanie założycielskie klastra). Jako formę działalności klastra przyjęto stowarzyszenie.
  - 5 maja 2015 r. Podkarpacka Rada Innowacyjności podjęła uchwałę nr 1/2015 w sprawie uzupełnienia listy inteligentnych specjalizacji. W przedmiotowej uchwale Podkarpacka Rada Innowacyjności zarekomendowała Zarządowi Województwa Podkarpackiego rozpoczęcie procesu uzupełniania listy inteligentnych specjalizacji zdefiniowanych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) o **sektor motoryzacyjny**. W związku z powyższym Zarząd Województwa Podkarpackiego wyraził wolę przeprowadzenia badania potencjału sektora motoryzacyjnego.
  - 15 grudnia 2015 r. podpisano umowę założycielską powołującą do życia Klaster Przemysłowo-Naukowy „Ziemia Sanocka”. Pomimo ponadsektorowego charakteru klastra dominują w nim pod kątem liczby, wielkości zatrudnienia i wartości produkcji podmioty sektora motoryzacyjnego.
  - 8 lipca 2016 r. doszło do spotkania w Sanoku wyżej wymienionych klastrów, w celu ustalenia zasad współpracy i dalszego rozwoju sektora.
  - Opracowanie z wykorzystaniem zewnętrznego wykonawcy pogłębionych badań sektora motoryzacji w województwie podkarpackim angażujących wszystkich interesariuszy tego sektora (m.in. przedsiębiorców, administrację publiczną, w tym przedstawicieli systemu wdrażania RIS3, jednostki naukowe, instytucje otoczenia biznesu oraz klastry). W ramach zaangażowania interesariuszy zostały przeprowadzone:
    - panel ekspertów z udziałem ponad 30 przedstawicieli sektora w dniu 15 lipca 2016 r.,
    - zogniskowany wywiad grupowy z udziałem 13 przedstawicieli sektora w dniu 28 lipca 2016 r.,

- pogłębione wywiady indywidualne przeprowadzone na grupie 18 przedstawicieli przedsiębiorstw, urzędu marszałkowskiego oraz jednostek naukowych w okresie 1-18 sierpnia 2016 r.,
- badania CAWI/CATI na próbie 100 przedsiębiorstw i jednostek naukowych przeprowadzone w okresie 15 lipca – 18 sierpnia 2016 r.

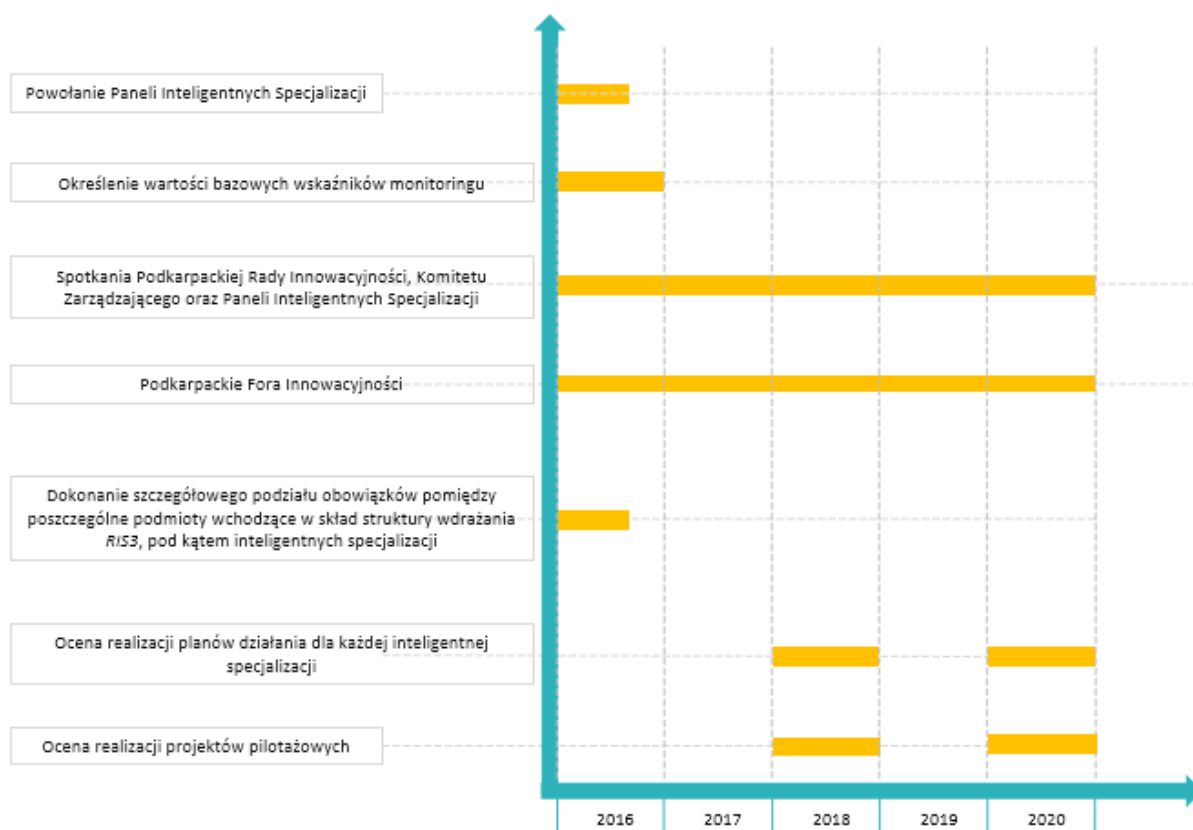
W ramach badań zrealizowanych w okresie czerwiec – sierpień 2016 r. powstał raport stanowiący uzasadnienie wyłonienia **motoryzacji** jako nowej inteligentnej specjalizacji wiodącej regionu. Jednocześnie w ramach zrealizowanych prac powstały dokumenty umożliwiające aktualizację Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) oraz Plan działań dla nowej inteligentnej specjalizacji – motoryzacja.

Dalszymi etapami prowadzącymi do wyłonienia inteligentnej specjalizacji motoryzacja były:

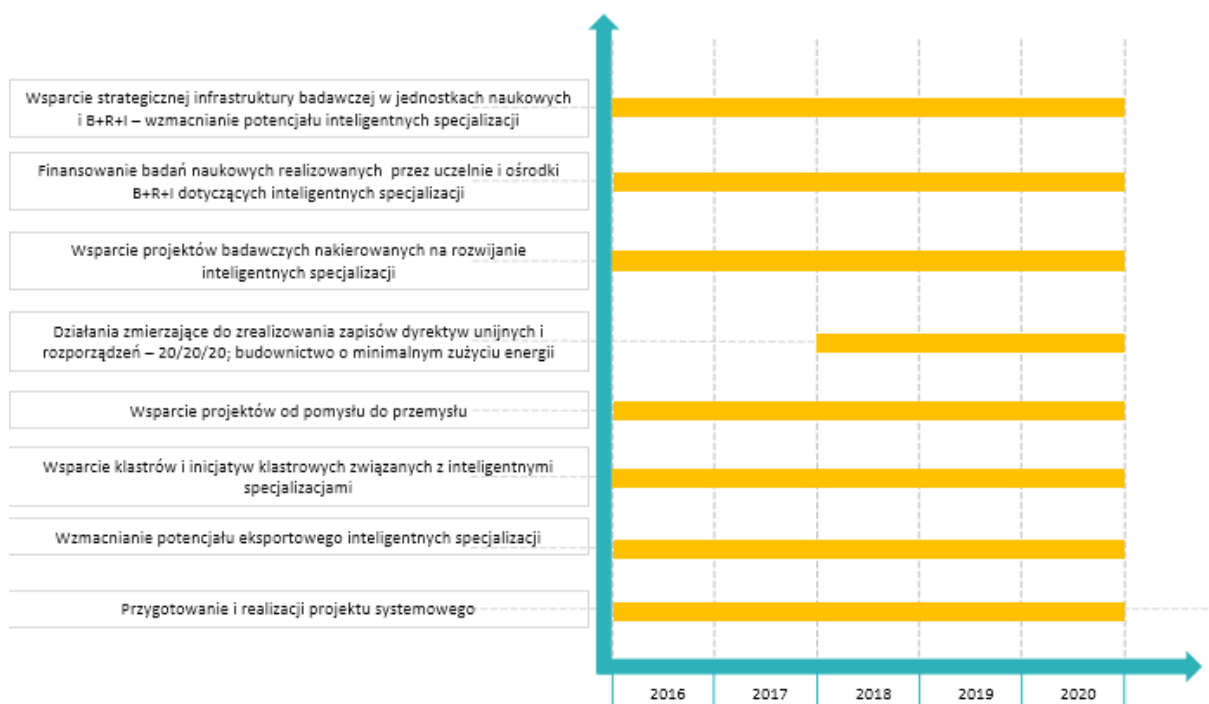
- Przedstawienie raportu z wyżej wymienionych badań, propozycji w zakresie aktualizacji RSI WP oraz Planu działania dla motoryzacji w trakcie spotkania Podkarpackiej Rady Innowacyjności – 30 sierpnia 2016 r.
- Uchwała Zarządu Województwa Podkarpackiego nr 213/4264/16 w sprawie przyjęcia projektu aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS) oraz przekazania projektu RSI do konsultacji społecznych – 13 wrzesień 2016 r.
- Uchwała Sejmiku Województwa Podkarpackiego nr XXIX/531/16 w sprawie aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) - 28 listopada 2016 r.

Dalszy harmonogram działań dla inteligentnych specjalizacji regionu jest zgodny z przyjętymi działaniami wskazanymi w Planach działania dla pozostałych inteligentnych specjalizacji.

Rysunek 2. Harmonogram (wykresy Gantta) działań dla inteligentnych specjalizacji regionu (cz. 1)

Rysunek 3. Harmonogram (wykresy Gantta) działań dla inteligentnych specjalizacji regionu (cz. 2)

W odniesieniu do kreowanej Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), przystępując do tworzenia Planu działania dla specjalizacji wiodącej **motoryzacja**, podobnie jak dla wcześniej wyłonionych inteligentnych specjalizacji, próbowano rozwiązać następujące zagadnienia i udzielono poniższych odpowiedzi:

- Strategię konstruowano zgodnie z zasadami przedsiębiorczego i naukowego procesu odkrywania, przy maksymalnie możliwym do uzyskania zaangażowaniu interesariuszy. Pozwoliło to nie tylko na diagnozę stanu, ale na wyłonienie potencjalnie nowych, istotnych obszarów, w tym szczególnie inteligentnych specjalizacji regionu;
- Proces dojścia do inteligentnych specjalizacji został szerzej opisany i określony w dokumencie RIS3, pewne jego elementy przedstawiono także w Planach działania;
- Istnieje zarówno w pełni zidentyfikowany lider zespołu RIS3, jak i zespół kreujący Strategię;
- Struktury zarządzające kreowaniem RIS3 dysponowały specjalną grupą sterującą, był nią Komitet Zarządzający w ramach projektu systemowego pn. „Wzmocnienie instytucjonalnego systemu wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2005-2013 w województwie podkarpackim”;
- Wykorzystanie wielu narzędzi identyfikacji i konsultacji dotyczących inteligentnych specjalizacji regionu, identyfikacji możliwości rynkowych oraz potencjału gospodarczego;
- Strategia jest w pełni oparta na faktach, danych, rezultatach badań;
- Strategię zbudowano na podstawie analiz wielu kwestii, a w szczególności możliwości związanych ze specjalizacjami naukowymi, technologicznymi i ekonomicznymi regionu;
- Uwzględniono rzetelną ocenę aktywów, mocnych i słabych stron tak regionu, jak i poszczególnych inteligentnych specjalizacji.
- Dobór kreatorów i konsultantów miał na celu ujęcie w procesie tworzenia RIS3 nie tylko zwolenników rozwoju technologicznego, przemysłu hi-tech, ale także osób zainteresowanych zagadnieniami społecznymi, ekologicznymi, usługami;
  - W celu przygotowania analizy SWOT bardzo szeroko uwzględniono różne dokumenty i źródła, w tym m.in. rezultaty wykonanych w regionie projektów foresight;
  - Przygotowany dokument RIS3 przedstawia wizję regionu i misję Strategii, są one wiarygodne i realistyczne;
- Zinwentaryzowano potencjalne obszary przyszłej działalności, ale także możliwości modernizacji funkcjonujących rozwiązań i obszarów w ramach inteligentnych specjalizacji;

- Strategia wyznaczyła ograniczoną liczbę inteligentnych specjalizacji, celów strategicznych i priorytetów;
- W odniesieniu do inteligentnych specjalizacji przedstawiono horyzontalne i funkcjonalne znaczenie kluczowych technologii wspomagających;
- Ze Strategią związany jest realistyczny Plan działania;
- Strategia określiła, jakie organy są odpowiedzialne za realizację Strategii, stworzono strukturę zarządczą i doradczą;
- Strategia uwzględniła pozycję konkurencyjną regionu, lecz jej istota polega przede wszystkim na wykorzystaniu naukowego i przedsiębiorczego potencjału w celu kreowania przyszłości;
- Ujęto w Strategii zagadnienia dotyczące możliwości i potrzeby stymulowania klastrów;
- Podjęto wysiłki zmierzające do unikania imitacji, powielania istniejących rozwiązań, a przede wszystkim rozdrobnienia i naśladowania innych regionów kraju;
- Strategia uwzględniła zależności i współpracę pomiędzy polityką badań naukowych i polityką rozwoju gospodarczego, także dla środowiska wiejskiego, w kontekście inteligentnych specjalizacji;
- Uwzględniono zestaw wskaźników monitoringu oraz wskaźników osiągnięcia celów;
- Zgodnie ze wskazaniami Przewodnika Badań i Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) Strategia zachowuje otwarty charakter, będzie ulegała w miarę potrzeby aktualizacji i modyfikacji.

Miejsce inteligentnej specjalizacji wiodącej motoryzacja w modelu *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)*

Miejsce inteligentnej specjalizacji wiodącej motoryzacja w modelu Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) zostało przedstawione w tabeli 3.

Tabela 3. Model Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) kreowanej zgodnie z koncepcją inteligentnej specjalizacji – RIS3 (opracowanie własne).

PRIORYTET				
Rozwój inteligentny, zrównoważony i trwały, sprzyjający włączeniu społecznemu				
Inteligentne specjalizacje				
1. LOTNICTWO I KOSMONAUTYKA specjalizacja wiodąca	2. JAKOŚĆ ŻYCIA specjalizacja wiodąca		3. MOTORYZACJA specjalizacja wiodąca	
4. INFORMACJA I TELEKOMUNIKACJA (ICT) specjalizacja wspomagająca				
Wynikające z inteligentnych specjalizacji obszary działania (aktywności), wymagające inteligentnego wsparcia				
MOBILNOŚĆ	KLIMAT I ENERGIA	ZRÓWNOWAŻONA TURYSTYKA	ZDROWIE, ŻYWNOŚĆ, ODŻYWIENIE	TECHNOLOGIE INFORMACYJNE I TELEKOMUNIKACYJNE
Instrumenty wspierające o horyzontalnym i funkcjonalnym znaczeniu dla rozwoju inteligentnych specjalizacji, wymagające wsparcia:				
<ul style="list-style-type: none"> • Kluczowe technologie wspierające • Technologie informacyjne i telekomunikacyjne (ICT) • Edukacja, nauka, infrastruktura badawcza, szkolnictwo wyższe, innowacyjny i badawczy potencjał uczelni 		<ul style="list-style-type: none"> • Internacjonalizacja, współpraca regionalna i międzyregionalna • Klastry • Innowacje społeczne • Nowe modele finansowania rozwoju • Start-upy 		
Priorytetowe działania i technologie dla obszarów wsparcia:				
Technologie i produkty przemysłu lotniczego, kosmicznego oraz motoryzacyjnego, w tym produkcja niskoemisyjnych środków transportu indywidualnego i zbiorowego oraz autonomicznych i inteligentnych pojazdów. Multimodalny, zrównoważony transport.	Odnawialne źródła energii i technologie z nimi związane. Smart grids. Zrównoważone i inteligentne budownictwo (budynki, osiedla, miasta). Biodegradowalne tworzywa sztuczne. Technologie pozyskiwania i oszczędzania energii oraz technologie niskoemisyjne w motoryzacji.	Turystyka poznawcza. Turystyka wypoczynkowa, ekoturystyka, agroturystyka. Turystyka kwalifikowana. Turystyka zdrowotna. Turystyka biznesowa. Turystyka religijna. Turystyka kulinarna. Enoturystyka.	Żywność ekologiczna, regionalna i tradycyjna. Zdrowa, zoptymalizowana, wolna od GMO dieta. Medycyna zapobiegawcza. Opieka nad ludźmi starszymi.	Szerokopasmowy Internet. E-rozwiązania. Zintegrowane systemy informacji.
Paradygmat, założenia spajające model rozwoju i gospodarki, wspierane trendy: ZIELONY WZROST, EKOINNOWACJE, BIOGOSPODARKA				

Cel i kontekst Planu Działania dla inteligentnej specjalizacji wiodącej – motoryzacja

Ogólnym celem **Planów działania** jest przedstawienie praktycznych kroków i działań nakierowanych na zrealizowanie zapisów Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3). Obecna perspektywa finansowa 2014-2020 wnosi nowe szanse dla przemysłu motoryzacyjnego i przemysłów pokrewnych, a przyjęty Plan działania odzwierciedla realne potrzeby tych gałęzi przemysłu.

Celem Planu działania dla inteligentnej specjalizacji wiodącej **motoryzacja** jest wskazanie konkretnych kroków i działań bezpośrednio związanych z rozwiązaniami dotyczącymi motoryzacji z punktu widzenia realizacji zapisów Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) oraz przez pryzmat obecnego kontekstu gospodarczego (w tym światowych trendów z zakresu motoryzacji) oraz społecznego (szeroko pojętego włączenia społecznego, generowania nowych, najwyższej jakości miejsc pracy).

Liderzy firm motoryzacyjnych skupionych w Kłastrze Wschodni Sojusz Motoryzacyjny (East Automotive Alliance) przyjęli strategiczne cele, które uwzględniono w niniejszym Planie działania, a których aspekty można przedstawić następująco:

1. Wsparcie w zakresie tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi branży motoryzacyjnej.
2. Propagowanie wiedzy z dziedziny przemysłu motoryzacyjnego, rozwój zainteresowań technicznych oraz zaangażowanie w procesie kształtowania polityki edukacyjnej ukierunkowanej na kadry gospodarki.
3. Wspieranie i kreowanie innowacji i działalności badawczo-rozwojowej w zakresie przemysłu motoryzacyjnego.
4. Promocja branży motoryzacyjnej oraz sprzyjanie lokalizacji w regionie przedsiębiorstw kooperujących.
5. Wspieranie działalności przemysłowej i aktywności ekonomicznej oraz wymiana doświadczeń.
6. Współpraca z organizacjami i placówkami naukowo-badawczymi, władzami oraz instytucjami.
7. Współpraca w zakresie wspólnej gospodarki odpadami, badań, efektywnego wykorzystywania zasobów ludzkich.

Zakłada się, że nowa perspektywa finansowa powinna przyspieszyć rozwój mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw branży motoryzacyjnej. W ten sposób wsparcie dla inteligentnej specjalizacji motoryzacja będzie mieć bardzo duże znaczenie dla mieszkańców regionu, ale również ułatwi rozwój firm z branży motoryzacyjnej, które pilnie potrzebują silnego, innowacyjnego, lokalnego łańcucha dostaw.

Definiując kontekst Planu działania dla inteligentnej specjalizacji wiodącej **motoryzacja**, zwrócono uwagę na konieczność uwzględnienia ścisłych związków motoryzacji z przemysłem maszynowym i elektromaszynowym, metalowym i odlewniczym, informatycznym, a szczególnie z lotnictwem.

Mapa interesariuszy Planu Działania

Interesariuszy Planu działania dla inteligentnej specjalizacji wiodącej **motoryzacja** przedstawiono na poniższym rysunku. Grubszą linią wyróżniono interesariuszy kluczowych (strategicznych).

Rysunek 4. Mapa interesariuszy inteligentnej specjalizacji wiodącej motoryzacja

Źródło: opracowanie własne

Cel strategiczny i cele szczegółowe

Formułując cel strategiczny, cele taktyczne i cele operacyjne dla rozwoju sektora motoryzacji w województwie podkarpackim przyjęto analogiczne założenia i strukturę jak w przypadku pozostałych inteligentnych specjalizacji regionu przedstawionych w RSI WP¹.

Biorąc pod uwagę istniejące zapisy, przyjmuje się **cel strategiczny inteligentnej specjalizacji MOTORYZACJA** o następującym brzmieniu:

Rozwój województwa podkarpackiego jako wiodącego regionu kreowania i implementacji innowacyjnych technologii motoryzacyjnych oraz produkcji najwyższej jakości pojazdów i komponentów do nich.

Cele strategiczne inteligentnych specjalizacji:

I cel strategiczny inteligentnej specjalizacji	II cel strategiczny inteligentnej specjalizacji	III cel strategiczny inteligentnej specjalizacji	IV cel strategiczny inteligentnej specjalizacji
LOTNICTWO I KOSMONAUTYKA:	JAKOŚĆ ŻYCIA:	MOTORYZACJA:	INFORMACJA I TELEKOMUNIKACJA (ICT):
rozwój województwa podkarpackiego jako wiodącego centrum innowacyjnych technologii lotniczych, kosmicznych i komunikacyjnych w Polsce.	rozwój województwa podkarpackiego jako regionu o najwyższej jakości życia. Bezpieczeństwo energetyczne. Bezpieczeństwo i suwerenność żywnościowa.	rozwój województwa podkarpackiego jako wiodącego regionu kreowania i implementacji innowacyjnych technologii motoryzacyjnych oraz produkcji najwyższej jakości pojazdów i komponentów do nich.	Upowszechnienie wykorzystania szerokopasmowego Internetu. Wzrost potencjału branży ICT.

Biorąc pod uwagę przyjęte w RSI WP cele dla obszarów działania wymagających inteligentnego wsparcia, dotychczas przyjęte pięć celów taktycznych pozwala uwzględnić również sektor motoryzacyjny. Wymagało to jasnego zdefiniowania celów operacyjnych dla sektora motoryzacji:

CEL 1: Przyrost liczby i jakości technologii oraz produktów przemysłu motoryzacyjnego oraz technologii rozwiązań w zakresie automatyzacji procesów produkcji wielkoseryjnej

CEL 2: Przyrost liczby i jakości technologii i produktów przemysłu produkcji środków transportu

CEL 3: Przyrost liczby i jakości technologii oraz produktów niskoemisyjnych w motoryzacji

CEL 4: Wzrost udziału niskoemisyjnych i ekologicznych środków transportu indywidualnego i zbiorowego

CEL 5: Przyrost liczby i jakości technologii autonomicznych i inteligentnych pojazdów oraz zintegrowanych systemów informacji

¹ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, s. 47-49.

Implementacja Planu Działania dla inteligentnej specjalizacji wiodącej – motoryzacja

Ocena spójności z podstawowymi dokumentami strategicznymi, wykonana z powodu wyłonienia inteligentnej specjalizacji wiodącej motoryzacja już po zakończeniu prac nad dokumentem RIS3. Z tego powodu dokonano aktualizacji RIS3.

Ocena spójności ma na celu określenie stopnia zbieżności ukierunkowania Planu działania dla inteligentnej specjalizacji motoryzacja, a zwłaszcza jego celów strategicznych i operacyjnych z założeniami, priorytetami oraz celami najważniejszych dokumentów strategiczno - programowych określających ukierunkowanie polityki rozwoju na poziomie europejskim, krajowym oraz regionalnym. W związku z powyższym ocena spójności została przeprowadzona z uwzględnieniem trzech wymiarów, tj.:

- spójność z politykami wspólnotowymi,
- spójność z politykami krajowymi,
- spójność z politykami regionalnymi.
- Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020 – jej głównym celem jest efektywne wykorzystanie zasobów wewnętrznych i zewnętrznych dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju społeczno-gospodarczego drogą do poprawy jakości życia mieszkańców. Cele strategiczne natomiast pokazują, poprzez jakie obszary działań zamierza się osiągnąć cel główny. Są to:
  - Cel 1: Rozwijanie przewag regionu w oparciu o kreatywne specjalizacje jako przejaw budowania konkurencyjności krajowej i międzynarodowej;
  - Cel 2: Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jako czynników: innowacyjności regionu oraz poprawy poziomu życia mieszkańców;
  - Cel 3: Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej jako element budowania potencjału rozwojowego regionu;
  - Cel 4: Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów z poszanowaniem środowiska naturalnego sposobem na zapewnienie bezpieczeństwa i dobrych warunków życia mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego województwa.

Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono priorytetowe działania, podmioty odpowiedzialne za ich realizację oraz ramy czasowe. Aby rozróżnić priorytetowe działania od projektów pilotażowych (opisanych w kolejnym podrozdziale), przyjęto założenie, że te drugie dotyczą przede wszystkim rozwoju technologii w perspektywicznych obszarach podkarpackiej motoryzacji. Natomiast priorytetowe działania są związane przede wszystkim z ramami realizacji Regionalnej Strategii Innowacji w latach 2014-2020 (np. konieczność monitorowania działań, koncepcja powołania paneli motoryzacyjnych) oraz z potrzebami przedstawicieli sektora przede wszystkim w zakresie integracji branży oraz rozwijania współpracy.

Tabela 4. Propozycje w zakresie priorytetowych działań dla inteligentnej specjalizacji wiodącej motoryzacja

OCZEKIWANE REZULTATY	PRIORYTETOWE DZIAŁANIA	PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA REALIZACJĘ	RAMY CZASOWE
Intensyfikacja współpracy przedsiębiorstw z sektorem B+R	Współpraca przedsiębiorstw z sektorem B+R funkcjonuje, niemniej jednak zdaniem zarówno przedstawicieli przedsiębiorstw, jak też jednostek naukowych istnieją przesłanki i potrzeby, aby ją intensyfikować, jednocześnie eliminując występujące nieefektywności (np. w zakresie procesu obsługi zleceń przez jednostki naukowe). W związku z powyższym proponuje się przeprowadzenie cyklicznych spotkań z udziałem wiodących przedsiębiorstw realizujących prace B+R w zewnętrznych jednostkach, oraz przedstawicieli władz poszczególnych jednostek naukowych.	Wiodące przedsiębiorstwa pod kątem prowadzonych prac B+R; Władze jednostek naukowych; Koordynatorzy Centrów Transferu Technologii przy jednostkach naukowych	2014-2020
Modele współpracy dużych przedsiębiorstw z sektorem MMŚP w obrębie wybranych technologii i komponentów	Zwiększenie efektywności funkcjonujących łańcuchów dostaw poprzez włączanie w nie regionalnych dostawców części i komponentów motoryzacyjnych (tzw. domykanie łańcuchów dostaw w regionie) w celu zwiększenia wartości tworzonej w regionie powinno obejmować wiele typów działań, m.in. wskazanych powyżej, ale także szeregu innych (np. spotkania typu business coffee, wspólne wyjazdy studyjne na targi i imprezy branżowe w ramach programów promocji gospodarczej itp. Szczegółowy katalog tego typu działań może być przedmiotem obrad pierwszego ze spotkań paneli ekspertów. Szczególnie istotne wydaje się stworzenie i zacieśnianie współpracy pomiędzy dużymi przedsiębiorstwami w regionie a podmiotami sektora MMŚP.	Urząd marszałkowski – podjęcie inicjatywy, inspiracja w zakresie podejmowania oddolnych działań przez poszczególne podmioty	2014-2020
Stworzenie pilotażowych kierunków nauczania w jednostkach szkolnictwa zawodowego we współpracy tych jednostek z sektorem przedsiębiorstw	Ścisła współpraca pomiędzy jednostkami szkolnictwa zawodowego a przedsiębiorstwami w zakresie ustalania podstawy programowej dla poszczególnych kierunków, doposażenie w sprzęt laboratoryjny czy też oddelegowanie pracowników przedsiębiorstw do prowadzenia zajęć przyniesie w efekcie lepsze dostosowanie absolwentów kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy oraz zmniejszenie czasu potrzebnego do wdrożenia nowego pracownika do procesów produkcyjnych w zakładach w regionie.	Klustry – podjęcie inicjatywy i koordynacja; Jednostki szkolnictwa zawodowego; Wiodące przedsiębiorstwa – najwięksi pracodawcy; Zarządy powiatów	2014-2020
Biuletyn informacyjny lub alternatywnie e-mailing	Propozycja biuletynu informacyjnego wynika z braku dostatecznej wiedzy deklarowanej przez wielu rozmówców w trakcie badań co do bieżących wydarzeń branżowych w regionie lub też innych zdarzeń mogących istotnie oddziaływać na rozwój branży (np. otwarcie konkursu skierowanego dla przedsiębiorców). Rozwiązaniem tego mogłoby być stworzenie i dystrybucja biuletynu informacyjnego w wersji elektronicznej lub alternatywnie e-mailing.	Urząd marszałkowski – wsparcie w zakresie dystrybucji; Klaster lub wybrana instytucja otoczenia biznesu – bieżące prowadzenie biuletynu	2014-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie wypowiedzi uczestników panelu ekspertów, grupy fokusowej oraz pogłębionych wywiadów indywidualnych

Projekty pilotażowe

Propozycja projektów dotyczących inteligentnej specjalizacji motoryzacja jest efektem analizy, selekcji i filtrowania pomysłów składanych przez różnego typu interesariuszy w trakcie panelu ekspertów, grupy fokusowej oraz pogłębionych wywiadów indywidualnych. Szczególna uwaga zostanie poświęcona na priorytetyzację projektów przyczyniających się do rozwoju innowacyjnych technologii związanych z branżą motoryzacji.

Zgodnie z zaleceniami Przewodnika Strategii Badań i Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) instrumentem pomocowym sprzyjającym realizacji strategii jest skuteczny Plan działań charakteryzujący się pewnym marginesem swobody niezbędnym do prowadzenia eksperymentów w postaci projektów pilotażowych. Projekty pilotażowe uznawane są za podstawowe narzędzie pozwalające na eksperymentowanie i testowanie w niedużej skali, niestosowanych w praktyce do tej pory zestawów polityki, rozwiązań, zanim będzie można w regionie podjąć decyzję o ich wdrożeniu na dużą skalę, bowiem w takim przypadku pojawiają się ich wysokie koszty.

Projekty pilotażowe spełniają wiele istotnych funkcji, w tym m.in.:

- dostarczają realizatorom strategii (zasadniczo całemu społeczeństwu, interesariuszom) nowych, istotnych informacji dotyczących regionalnego potencjału innowacyjnego, w ramach procesu przedsiębiorczego i naukowego odkrywania;
- są dowodem realności procesu strategicznego wynikającego z RIS3, co pomaga interesariuszom dostrzec całościowo cele realizowanej strategii; dowodzą, że dokument strategiczny nie pozostał koncepcją teoretyczną;
- w odpowiednio małej skali testują niekonwencjonalne, nowe rozwiązania, co ogranicza ryzyko w przypadku podejmowania niesprawdzonych działań na wielką skalę.

Monitorowanie i ocena projektu pozwala podjąć decyzję o kontynuowaniu, a także o rozwinięciu projektu w kierunku zdynamizowania praktycznych zastosowań. Poniżej przedstawiono propozycje w zakresie projektów pilotażowych dla inteligentnej specjalizacji wiodącej motoryzacji, które zostały sformułowane na podstawie wypowiedzi interesariuszy tego sektora uczestniczących w zorganizowanym panelu ekspertów, grupie fokusowej oraz pogłębionych wywiadach indywidualnych. Należy zaznaczyć, że lista stanowi odzwierciedlenie zarówno potrzeb rozwojowych przedsiębiorstw, jak również potencjału w zakresie realizacji prac B+R zarówno przedsiębiorstw, jak również jednostek naukowych.

Tabela 5. Propozycje w zakresie projektów pilotażowych dla inteligentnej specjalizacji wiodącej motoryzacja

Lp.	Tytuł projektu pilotażowego	Cele projektu	Obszary wsparcia, którym służy projekt
1.	Projekt własny pn. „Inteligentne specjalizacje – narzędzie wzrostu innowacyjności i konkurencyjności województwa podkarpackiego”.	Zagwarantowanie funduszy dla: <ul style="list-style-type: none"> • implementacji RIS3, • utrzymania struktury zarządczej i kontrolnej, • utrzymania struktury doradczej, • monitoringu i oceny realizacji, • edukacji kreatorów i realizatorów RIS3 – szkolenia, konferencje, seminaria 	Projekt systemowy służy zrealizowaniu założeń RIS3 w całości jego treści, pod kątem inteligentnej specjalizacji, utrzymanie ciągłości polityki regionalnej dotyczącej RIS3
2.	Rozwój technologii wytwarzania i obróbki nowych materiałów na potrzeby motoryzacji	Poprawa cech technicznych i użytkowych istniejących części i komponentów, jak również gotowych pojazdów	Inteligentna specjalizacja wiodąca – motoryzacja
3.	Rozwój technologii i produktów związanych z rozwojem pojazdów hybrydowych i elektrycznych	Włączenie się w światowe trendy związane ze zwiększeniem udziału pojazdów hybrydowych i elektrycznych wprowadzonych do obrotu poprzez rozwój m.in. napędów elektrycznych, systemów sterowania, systemów gromadzenia energii czy też napędów hybrydowych	Inteligentna specjalizacja wiodąca – motoryzacja
4.	Badania i technologie przemysłu motoryzacyjnego nakierowane na eliminowanie negatywnych aspektów oddziaływania motoryzacji na środowisko i społeczeństwo	Udział jednostek naukowych i firm regionu w rozwoju technologii i kreowaniu rozwiązań dotyczących zrównoważonego rozwoju, zmniejszania emisji (np. technologie oczyszczania spalin) oraz poprawy bezpieczeństwa w zakresie użytkowania pojazdów	Inteligentna specjalizacja wiodąca – motoryzacja
5.	Nowoczesne technologie tłoczenia i spawania	Zwiększenie efektywności procesów produkcyjnych, szczególnie na potrzeby wieloseryjnej motoryzacji	Inteligentna specjalizacja wiodąca – motoryzacja

Lp.	Tytuł projektu pilotażowego	Cele projektu	Obszary wsparcia, którym służy projekt
6.	Zastosowanie kompozytów w motoryzacji dla wieloseryjnej produkcji	Poprawa cech technicznych i użytkowych pojazdów i ich elementów poprzez zastosowanie kompozytów w wieloseryjnej produkcji	Inteligentna specjalizacja wiodąca – motoryzacja
7.	Inteligentne i automatyczne linie produkcyjne w firmach	Zwiększenie efektywności procesów produkcyjnych poprzez badania i rozwój technologii związanych z projektowaniem i tworzeniem inteligentnych i automatycznych linii produkcyjnych	Inteligentna specjalizacja wiodąca – motoryzacja
8.	Podkarpackie Centrum Homologacji i Certyfikacji	Celem projektu jest utworzenie Podkarpackiego Centrum Homologacji i Certyfikacji składającego się z kilku dobrze dobranych i utworzonych Akredytowanych Laboratoriów Badawczych i Wzorcujących oraz Informatycznego Centrum wspomagającego MiŚP w zakresie dostępu do informacji o możliwości certyfikowania innowacyjnych wyrobów oraz weryfikacji dokładności stosowanego wyposażenia pomiarowego.	Inteligentna specjalizacja wiodąca – motoryzacja, lotnictwo i kosmonautyka i jakość Życia

Źródło: opracowanie własne na podstawie wypowiedzi uczestników panelu ekspertów, grupy fokusowej oraz pogłębionych wywiadów indywidualnych

Monitoring Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)

Monitoring Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego wymaga monitorowania równych wskaźników, które można ogólnie podzielić na:

- wskaźniki kontekstowe – czyli wskazujące na miejsce regionu na tle kraju i Unii Europejskiej,
- wskaźniki celów strategicznych i operacyjnych (produktu i rezultatu) – pozwalające na dokonywanie postępów wdrażania RSI na poziomie strategicznym i operacyjnym.

Wskaźniki kontekstowe będą odnosiły się przede wszystkim do priorytetu RSI, którym jest rozwój inteligentny, zrównoważony i trwały, sprzyjający włączeniu społecznemu.

Rozwój inteligentny pozwala monitorować przede wszystkim *Regional Innovation Scoreboard*. W sytuacji, gdy województwo było w poszczególnych raportach klasyfikowane w 2007, 2009 oraz 2011 r. w grupie „*modest*”², ważne jest utrzymanie do 2020 r. miejsca w kategorii „*moderate*”, do której region został zaliczony w 2014 r. Tablica wyników jest wygodnym narzędziem, gdyż niezależnie od tego, jakie wskaźniki będą uwzględniane, pozwala zawsze na porównywanie innowacyjności województwa podkarpackiego oraz innych regionów Unii Europejskiej.

Zrównoważony rozwój będzie monitorowany z wykorzystaniem wskaźników takich jak:

- udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem,
- nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska związane z oszczędzaniem energii elektrycznej na jednego mieszkańca,
- emisja dwutlenku węgla z zakładów szczególnie uciążliwych,
- emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych (gazowych i pyłowych),
- odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku.

Do wskaźników umożliwiających monitorowanie **rozwaju sprzyjającego włączeniu społecznemu** należą:

- udział długotrwale bezrobotnych (dłużej niż rok) w bezrobotnych ogółem,
- stopa bezrobocia (BAEL),
- udział osób w wieku 18-59 lat będących członkami gospodarstw domowych bez osób pracujących w ogóle członków gospodarstw domowych,
- wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (poniżej relatywnej granicy ubóstwa) po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych,
- przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę w gospodarstwie domowym.

Zasadne jest również poddawanie analizie **wskaźników kontekstowych**, które informują o potencjale województwa, do których zaliczyć można:

---

² Według klasyfikacji europejskiej wyróżniamy cztery kategorie innowacyjności regionów: *modest innovators* (skromni innowatorzy), *moderate innovators* (umiarkowani innowatorzy), *innovation followers* (doganiający innowatorzy), *innovation leaders* (liderzy innowacji).

1. Współczynnik skolaryzacji: zasadnicze szkoły zawodowe, zawodowe i ogólnozawodowe oraz policealne (brutto i netto)³,
2. Studenci i absolwenci studiów (kierunki techniczne, inżynieryjno-techniczne, medyczne, zdrowotne, ochrona środowiska, usługi dla ludności) w ogólnej liczbie studentów i absolwentów,
3. Liczba studentów na 10 tysięcy mieszkańców,
4. Liczba uczestników studiów doktoranckich na 10 tysięcy mieszkańców,
5. Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych przypadający na jeden komputer z dostępem do Internetu, przeznaczony do użytku uczniów,
6. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych przypadający na jeden komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów,
7. Nakłady na B+R na jednego mieszkańca,
8. Nakłady na B+R w odniesieniu do PKB,
9. Nakłady na B+R w dziedzinie nauk inżynieryjnych i technicznych, w relacji do nakładów ogółem,
10. Udział podmiotów gospodarczych ponoszących nakłady na działalność B+R w ogólnej liczbie podmiotów,
11. Udział przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach ogółem,
12. Zgłoszone wynalazki krajowe i udzielone patenty krajowe,
13. Zgłoszone wzory użytkowe i udzielone prawa ochronne,
14. PKB brutto na jednego mieszkańca (ceny stałe),
15. Udział przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu,
16. Udział przedsiębiorstw posiadających własną stronę internetową,
17. Udział przedsiębiorstw posiadających środki automatyzacji procesów produkcyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw.

Bieżąca ocena poszczególnych działań podejmowanych w procesie wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na poziomie inteligentnych specjalizacji wymaga doboru właściwych mierników i wskaźników, które będą systematycznie gromadzone i analizowane, by możliwe było realizowanie odpowiedniej polityki.

Biorąc pod uwagę sposób klasyfikowania i udostępniania danych przez Główny Urząd Statystyczny, jedyną sensowną klasyfikacją umożliwiającą uwzględnienie sektora motoryzacji jest PKD 2007. W wąskim ujęciu można uwzględnić w tym celu dział 29 klasyfikacji,

---

³ Podział na typy szkół przyjęty zgodnie ze sposobem publikowania współczynnika skolaryzacji przez Główny Urząd Statystyczny. Zgodnie z tym podziałem współczynnik obejmuje takie szkoły jak m.in.: zasadnicze szkoły zawodowe, ponadgimnazjalne specjalne szkoły przysposabiające do pracy, ogólnozawodowe szkoły średnie, w tym licea profilowane, technika i technika uzupełniająca.

tj. produkcję pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli. Niestety, z uwagi na stosunkowo nieliczną grupę podmiotów, dla których kod PKD z działu 29 został wskazany jako podstawowy rodzaj działalności (160 podmiotów w 2015 r.), w przypadku większości wskaźników nie jest możliwe pozyskanie ich wartości z uwagi na występującą tajemnicę statystyczną.

Potencjalne źródła finansowania *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)*

Największą rolę w finansowaniu wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) będzie odgrywał Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2014-2020, który zakłada m.in. wsparcie innowacyjnych przedsiębiorstw, rozwój instytucji otoczenia biznesu i e-usług oraz poprawę jakości kształcenia. Obejmuje on także działania dotyczące ochrony środowiska naturalnego i wspierania efektywności wykorzystywania zasobów, budowy podstaw gospodarki niskoemisyjnej oraz wewnątrz regionalnej dostępności transportowej.

W RPO WP 2014-2020 uwzględniono również działania prowadzące do zwiększenia zatrudnienia i dostępu do wysokiej jakości usług edukacyjnych, poprawy zdrowia, zasobów pracy oraz zwiększenia szans na włączenie/integrację i reintegrację społeczną osób i rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej.

Szczególne znaczenie będą odgrywały następujące osie priorytetowe:

- **Oś priorytetowa I:** *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka*, w ramach której przewiduje się finansowanie projektów badawczo-rozwojowych i wdrażanie innowacji przez przedsiębiorstwa oraz wsparcie MŚP i lepsze warunki do ich rozwoju;
- **Oś priorytetowa V:** *Infrastruktura komunikacyjna*;
- **Oś priorytetowa VI:** *Spójność przestrzenna i społeczna*;
- **Oś priorytetowa VII:** *Regionalny rynek pracy*;
- **Oś priorytetowa IX:** *Jakość edukacji i kompetencji w regionie*.

Istotnym źródłem finansowania implementacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) będzie Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, który przede wszystkim w ramach trzech osi priorytetowych, tj. osi priorytetowej I: *Wsparcie prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa*, a także osi priorytetowej II: *Wsparcie otoczenia i potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R+I* oraz osi priorytetowej III: *Wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach* pozwoli na realizację projektów, których rezultatem będzie wzrost liczby nowych technologii oraz produktów w ramach inteligentnych specjalizacji

regionu, a także tworzenie nowych firm i zwiększona aktywność przedsiębiorstw w zakresie prowadzenia działalności innowacyjnej.

Na przykład w ramach poddziałania 1.1.1. „Badania przemysłowe i prace rozwojowe realizowane przez przedsiębiorstwa” PO IR tzw. szybkiej ścieżki, którego celem jest podniesienie innowacyjności polskich przedsiębiorstw dzięki wykorzystywaniu rezultatów prac B+R w prowadzonej działalności gospodarczej mikro-, mali i średni przedsiębiorcy mogą ubiegać się o dofinansowanie projektów obejmujących badania przemysłowe i prace rozwojowe albo prace rozwojowe nad rozwiązaniami technologicznymi i produktami, które służą rozwijaniu prowadzonej działalności oraz wzmocnieniu pozycji konkurencyjnej firmy. Tematyka prac musi wpisywać się w jedną z tzw. Krajowych Inteligentnych Specjalizacji. Poziom dofinansowania sięga nawet 80 proc. w zależności od m.in. wielkości przedsiębiorstwa.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 w ramach osi priorytetowej I: *Zmniejszenie emisyjności gospodarki* pozwoli na realizację projektów sprzyjających poprawie efektywności energetycznej oraz zwiększeniu udziału energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii (OZE).

Program PO WER to m.in. działania na rzecz zwiększenia aktywności zawodowej i zatrudnienia, wsparcie na rzecz godzenia życia zawodowego z prywatnym, wsparcie systemowe dla rozwoju MŚP i ich kadr.

Natomiast program Unii Europejskiej Horyzont 2020 jest programem, w ramach którego finansowanie skupi się m.in. na następujących obszarach:

- bezpieczna, ekologiczna i efektywna energia,
- inteligentny, ekologiczny i zintegrowany transport.

Program Europa 2020 stanowić może zatem ważne źródło finansowania innowacyjnych projektów realizowanych w ramach Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

Wymienione dla programu Horyzont 2020 obszary (bezpieczna, ekologiczna i efektywna energia; inteligentny, ekologiczny i zintegrowany transport), jak i inne możliwe działania podejmowane w tym programie wskazują na możliwość znacznego dofinansowania rozwoju **motoryzacji** jako inteligentnej specjalizacji.

COSME – program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2014-2020 (Programme for the Competitiveness of Enterprises and Small and Medium Enterprises – COSME).

Szczegółowe cele programu COSME na lata 2014-2020 to:

- poprawa dostępu MŚP do finansowania w formie instrumentu gwarancji kredytowych i instrumentu kapitałowego na rzecz wzrostu,
- poprawa dostępu MŚP do rynków, w szczególności unijnych, ale również na poziomie światowym,
- poprawa warunków konkurencyjności i trwałości przedsiębiorstw unijnych, w szczególności MŚP, w tym MŚP działających w sektorze turystyki oraz klastrów,
- promocja przedsiębiorczości.

Programy i inicjatywy NCBIr, których celem jest wsparcie badań naukowych, rozwój nowych technologii, wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw oraz współpraca sektora MŚP z sektorem nauki. Są to takie programy jak np.:

Program sektorowy dla motoryzacji InnoMoto – służy wsparciu realizacji dużych przedsięwzięć B+R istotnych dla rozwoju sektora automotive. Budżet 1. Konkursu wynosi 250 mln złotych. O te środki mogą ubiegać się przedsiębiorcy lub konsorcja przedsiębiorców sektora motoryzacyjnego. Dofinansowanie udzielane jest na realizację projektów, które obejmują badania przemysłowe i prace rozwojowe albo prace rozwojowe. Wsparcie kierowane jest na projekty wpisujące się w Krajową Inteligentną Specjalizację, w tym nowe specjalizacje wynikające z procesu przedsiębiorczego odkrywania. Program finansowany jest ze środków w ramach działania 1.2. „Sektorowe programy B+R” Programu Operacyjnego Infrastruktura i Rozwój (PO IR). W latach 2015-2023 ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na dofinansowanie projektów w działaniu 1.2. dostępnych będzie blisko 875 mln euro.

BRIDGE – mający na celu wsparcie komercjalizacji wyników prac badawczo-rozwojowych poprzez rozwijanie, testowanie i wdrażanie w praktyce nowych instrumentów interwencyjnych.

GO_GLOBAL.PL – mający na celu wspieranie polskich firm w zwiększeniu skali komercjalizacji na rynkach światowych wyników badań naukowych i prac rozwojowych. Program wspiera działania realizowane przez innowacyjne mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa działające w sektorze wysokiej i średnio-wysokiej technologii.

TANGO – dotyczy wsparcia praktycznego wykorzystania wyników badań podstawowych, realizowany przez NCBR i NCN, którego celem jest stworzenie pomostu pomiędzy uzyskanymi wynikami badań podstawowych a możliwymi wdrożeniami tych wyników w praktyce gospodarczej i społecznej.

Podsumowanie

Pod względem liczby podmiotów w woj. podkarpackim motoryzacja nie jest szeroko reprezentowana, a jej znacząca rola w podkarpackiej gospodarce wynika z koncentracji dużych podmiotów, często z kapitałem zagranicznym, o globalnym zasięgu.

Z analizy podkarpackiej gospodarki wynika, że motoryzacja charakteryzuje się jednym z wyższych udziałów w produkcji i zatrudnieniu, dynamiką wzrostu przekraczającą średnią dla województwa, a także dużym poziomem nakładów na działalność innowacyjną. Motoryzacja, obok lotnictwa, powinna stać się kolejną wizytówką Podkarpacia.

Prof. zw. dr hab. inż. Leszek Woźniak
Mgr Maciej Chrzanowski

Katedra Przedsiębiorczości, Zarządzania i Ekoinnowacyjności
Wydział Zarządzania
Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza
Al. Powstańców Warszawy 8
Bud. L, pokój 354 A
35-959 Rzeszów
Tel. 17 8651165
e-mail: lwozniak@prz.edu.pl